

TANER AKÇAM'IN YUSUF HALAÇOĞLU'NA CEVABI

“Yalancının mumunun sönmesinde fayda var”

Artık, iç kamuoyuna propaganda yapmak esasına oturmuş, dışarda Türkiye'yi ve Türk tarihçisini son derece kötü duruma sokan bu ilkel ve yalana dayalı siyaset anlayışına bir son vermek gerekmektedir

Öncelikle, ‘Ermeni Meselesi Hallolunmuştur’ Osmanlı Belgelerine Göre Savaş Yıllarında Ermenilere Yönelik Politikalar (İletişim Yayınları, Ocak 2008) adlı kitabımdan, Osmanlı Arşivleri ile ilgili yazdıklarımın geniş bir özeti yaptığım için Ayşe Hür’e teşekkür ederim. Ayşe Hür ayrıca, sayın Halaçoğlu hakkında kitapta yer alan bazı eleştirileri de, “Akçam soruyor, Halaçoğlu susuyor” başlığı ile sütunlarına taşıdı.

Halaçoğlu'nun yazdığı cevap ile uğraşmadan önce, ayrıntıların boğulmaması için konunun ne olduğunu kısaca hatırlatmak istiyorum:

1397 ÇARPITMASI - 1915 tehcirinin, Ermenilerin imhası amacıyla yönelik olmadığını savunanların en sık başvurdukları argümanlardan birisi, Ermenilere kötü muamelede bulunan, konvoylara saldırın veya cinayet işleyen devlet görevlileri hakkında soruşturma açıldığınıdır. Bu iddiaya göre, tehcir sırasında bazı memurların suistimalleri olmuştur ama özel soruşturma kurulu oluşturularak suçlu bulunanlar örfi idare mahkemelerine sevk edilmiş, 1397 kişi hakkında soruşturma açılmış ve bunların büyük bir kısmı, idam da dahil olmak üzere, çeşitli cezalara çarptırılmıştır.

Ben kitabımda, Osmanlı belgelerine dayanarak bu iddianın doğru olmadığını göstermiş bulunuyorum. Osmanlı Arşivi'nde, tehcir edilen Ermenilere karşı cinayet vb. biçiminde suç işleyen devlet görevlileri aleyhine açılmış soruşturmalara ait belgelere rastlamak mümkün değildir. Çünkü İttihatçıların böyle bir politikası yoktu. Aksine, yine Osmanlı belgelerine dayanarak gösterdiğim gibi, eğer katillerden tesadüfen yakalananlar varsa onların tahliye edilmesi yoluna gidilmiştir. Ayrıca gene tek tek örneklerini de verdiğim gibi, İttihat ve Terakki Partisi, ileride başına sorun yaratacağını tahmin ettiği sınırlı sayıda bazı Teşkilat-ı Mahsusa üyelerini, çeşitli bahanelerle ortadan kaldırma yoluna gitmiştir.

İNSANA DEĞİL, MALA ÖZEN - Osmanlı belgelerinin bize gösterdiği bir başka gerçek, hükümetin, insan olarak Ermenilere göstermediği hassasiyeti, onların geride bıraktıkları mallarına karşı göstermiş olduğudur. Ermeni mallarına kendisi el koymak isteyen Osmanlı Hükümeti, malların yağma edilmesini engellemek için ciddi çaba harcamıştır. Kurulduğu iddia edilen komisyonlar, açıldığı iddia edilen soruşturmalar ve davalar malları zimmetine geçiren ve yağma eden kişilere ilişkindir. Ermenilere karşı suç işleyen, cinayet işleyen, katliamları düzenleyenlere yönelik herhangi bir soruşturma açılmamıştır.

Yusuf Halaçoğlu'nun *Ermeni Tehciri ve Gerçekler (1914-1918)*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2001) adlı kitabında söylediklerine bu yalan kampanyasına bir örnek teşkil ettiği için değinmiş ve kendisini Osmanlı belgelerini tahrif etmekle, içerdikleri bilgileri yanlış aktarmakla suçlamıştım. Bu eleştirilerime verdiği cevapta Halaçoğlu aslında benim haklı olduğumu tekrar etmekteydi o kadar. Şöyle ki;

1) Yusuf Halaçoğlu söz konusu kitabının, “Ermeni Kafilerine Yapılan Saldırıları ve Buna Karşı Devletin Aldığı Tedbirler” bölümünde, “kafilerin sevki sırasında ihmali ve yolsuzluğu görülen görevlileri tesbit etmek üzere tahkik heyetleri kurulmuş” olduğunu söylediğim sonra, bu

komisyonun raporlarına dayanarak, kafilere saldırın ve Ermenilere kötü muamele yapanlar hakkında da soruşturmalar açıldığını iddia etmiştir. Halaçoğlu'na göre, pek çok devlet görevlisi, “Divan-ı Harblerde yargılanarak ağır cezalara” çarptırılmışlardır. Halaçoğlu bu iddiasına kanıt olarak da 12 belge numarasi vermiştir. [Dahiliye Şifre Kalemi 54-A/236; 55-A/146; 55-A/157; 58/141; 58/278; 61/165; 57/105; 57/116; 57/143; 57/416; 59/196; 59/235]

GASP VE ZİMMET DAVALARI - Oysa Halaçoğlu yalan söylemekteydi, çünkü bu belgelerin hiçbirisi, Divan-ı Harblerde yargılanmalar ve bunun sonucu ağır cezalara çarptırılmaları ile ilgili değildi. Kitabımda tek tek gösterdiğim gibi, söz konusu belgeler sadece Ermeni mallarının gasp edilmesi, zimmete mal ve para geçirme suçları ile ilgilidir.

“Dürüst Türk tarihçileri, eğer uluslararası düzeyde itibar kazanmak istiyorlarsa, Türk Tarih Kurumunu, ‘Türk Tahrifat Kurumu’ haline sokan sayın Halaçoğlu ve ekibine karşı tavır almalıdırlar”

Talat Paşa, bu belgelere, zimmet, rüşvet gibi konularda ya sadece “görüş bildirilmesini” [59/196] ya “tahkikat yapılmasını” [55-A/156] ya da ilgili kişinin görevden ele çektilirilmesi istemektedir [57/413]. İki belge de zimmete mal geçirme ile ilgili Divan-ı Harp'te yargılanma için izin verilmesi ile ilgilidir. [57/416; 61/165].

Bu belgeleri “Divan-ı Harp'te yargılanma” ve “ağır cezalara çarptırılma” örnekleri olarak sunmaktan çekinmeyen Halaçoğlu, yaptığı çarpıtmalarda bununla da yetinmemiş ve sürgün sırasındaki başarılı faaliyetleri nedeniyle övülen devlet memurları ile ilgili belgeleri bile “Divan-ı Harblerde yargılanma” ve “ağır ceza” almayla kanıt olarak sunmakta bir mahzur görmemiştir. Örneğin 58/141 nolu belgede (28 Kasım 1915 tarihli telgraf) Talat, Cemal Paşa'ya, herhangi bir kaymakamı görevden alma yetkisine sahip olmadığını hatırlatmakta ve Cemal Paşa tarafından görevden alınmış bir kaymakamı överek yeniden göreve iade etmektedir. Kitabımda sordum, şimdi de soruyorum: bu belgeleri, Ermenilere karşı suç işleyen devlet memurlarının “idam da dahil değişik hapis cezalarına çarptırılmasının” örneği olarak sunmak bilim adına işlenmiş bir suç, bir ayıp değil midir?

ŞAPKADAN ÇIKAN 13. BELGE - Şimdi, Yusuf Halaçoğlu'ndan beklenen nedir? Bu numarasi verdiğim belgelerden alıntılar yaparak, benim yalan söylediğimi göstermesi değil midir? Sayın Halaçoğlu'nun cevabı yazısında bakınız, sadece bir başka kitabına

atıfta bulunuyor ve bu kitapta “Akçam'ın sorularına belgeleriyle cevap verildiğini” söylüyor. Oysa, (*Sürgünden Soykırma Ermeni İddiaları*) ilgili kitaba baktığımızda göreceğiniz şu olacaktır: Kitabın “Tehcir Suçluları” (s. 91-96) bölümünde, benim eleştirdiğim 2001 yılına ait kitabındaki bilgiler aynen tekrar edilmekte ve ama daha önceki kitabında hiç alıntı yapılmayan 12 belgenin bazılarında sınırlı alıntılar yapılmaktadır, o kadar. Yani ortada yeni bir durum yok.

Benim eleştirdiğim 12 belgenin hiç birisinde “Divan-ı Harblerde yargılanma ve ağır cezalar alma” ile ilgili bilgi olmadığı idi. Sayın Halaçoğlu, “hayır, belgelere Divan-ı Harbi Örfilerde alınmış ağır cezalar ilişkin bilgi vardır”, diymiyor. Bunun yerine şapkadın 13. bir belge çıkartıyor. Ama bu 13. Belge de (Divan-ı Harbi Örfilerde yargılama listesi) benim iddialarımı kanıtlıyor.

Mallarını zimmete geçirdikleri için, mallara devletin yerine kendileri el koydukları için devlet memurları hakkında soruşturma açılmış mıdır? EVET. Peki bu soruşturmalarda başarılı olmuş mudur? HAYIR. Halaçoğlu'nun tek belgesinden bile bu durum bellidir. Mal, mülk çalanın elinde kalmıştır. Aslında bunun için belgeye bile gerek yok. Anadolu'daki hikâyeleri dinleyin yeter.

II) Sayın Halaçoğlu'na ikinci eleştirim *Ermeni Tehciri ve Gerçekler* kitabında ileri sürdüğü bir başka tezin de yalan olduğudur. Şöyle diyor kitabında sayın Halaçoğlu, “satılan malların bedelleri Emval-i Metruke komisyonları tarafından sahiplerine gönderilmiştir. Nitekim iskân mahallerine varan muhacirler, kendilerine aktarılan bu paralarla işlerini kurmuşlar ve bölgeye uyum sağlamışlardır.” (s. 69) Bu tezin kanıtı olarak da

Aslında Ermenilere gittikleri yerlerde mallarının karşılığının verilmemişinin basit bir başka göstergesi daha vardır. Eğer Hükümet tarafından yapılan 11 Mart 1919 tarihli resmi açıklamayı esas alırsak, bu tarihe kadar 101.747 Ermeni geri dönmüş ve çoğu eski yerlerine yerleştirilmişlerdir [Memleket Gazetesi 12 Mart 1919]. Bu geri dönen ve yerleştirilen insanlardan hiç birisine, eski yerlerine yerleştirilirken, “kardeşim biz senin bu malın karşılığını gittiğin yere göndermiştik, şimdi senin bu malı geri alman için sana yaptığımız ödeme bize geri vermen gerekir” denmemiştir.

YARDIM YALANI - Cevap mektubunu okursanız göreceksiniz ki, sayın Halaçoğlu, tartışmanın konusunu değiştirmektedir. Ermenilere gittikleri yerlerde, geride bıraktıkları malların karşılıklarını sahiplerine midir tartışmasını, ustaca, tehcir sırasında, yollarda Ermeni kafilerine yardım yaptıkları malların karşılıklarını para transferlerinden söz eden bazı belgelere alıntılar yapıyor.

Sayın Halaçoğlu, hükümetin konvoylara yardımcı bulunduğunu ispat etmek için açıkça belge çarpıtmaktan, tahrif etmekten çekinmemektedir. Örneğin, cevabi yazısında, sayın Halaçoğlu sürgün sırasında, yollarda Ermenilere düzenli tahsisat öndediğini Konya'daki Amerikan hastahanesi doktorlarından Dr. W. M. Post'un raporuna dayanarak ispat etmeye çalışır. Ve buna göre, tahsisat, “büyükleri 1 kuruş ve küçükleri 20 para olarak” verilmekteymiş. Açık ki sayın Halaçoğlu söz konusu belgeyi okumamış.

Sürgünden Soykırma Ermeni İddiaları adlı kitabında bu bilgiyi çalışma arkadaşı Kemal Çiçek'ten aldığını söylüyor. Kemal Çiçek belge tahrif etme ve çarpıtma uzmanıdır. Dr. W. M. Post'un ilgili raporunun bir kısmını Türk Tarih Kurumu'ndan yayınlanan *Ermenilerin Zorunlu Göçü 1915-1917* adlı çalışmasında tahrif ederek yayınlamıştır. Meraklısı bu raporların tümünü, [Ara Sarafyan (ed.), *United States Official Record on the Armenian Genocide 1915-1917*, (Princeton, London: Gomidas Institute, 2004)] adlı eserini 245-257. sayfa aralığında okuyabilir. Post, “elbette hiç bir sağlık tedbiri yoktu” dediği ve günde 30-40 kişinin ölümünün çıktığı, kadın kaçırmaları, yağma, rüşvet ve gaspın kol gezdiği Konya kampını anlatmaktadır. Kemal Çiçek'de bu ifadeleri boşuna ararsınız, yoktur. “Yetişkinlere 1 kuruş çocuklara 20 para günlük harcırah” ise bir kaç günlük, sınırlı bir uygulamadır. Sayın Halaçoğlu, basit bir Ali-Cengiz oyunu ile bu cümleleri, hem tüm Ermeni konvoylarına, hem de tüm sürgün boyunca yapılan bir uygulama haline sokuvermiştir.

Sayın Halaçoğlu'nun belge tahrifatçılığına ve yalan bilgileri aktarmada sınır tanımıyor. Cevabi yazısında, “yabancı yardım kuruluşlarının bizzat Talat Paşa'nın imzasıyla muhtaç Ermenilere yardım etmesi izni verildiği” ni de iddia ediyor. Okuyucuya kitabımın Yabancı Yardım Örgütleri'nin tekliflerinin nasıl red edildiğine ilişkin 306-320 sayfalarına bakmasını salık veririm. Osmanlı belgeleri ile bile kolayca gösterilebilir ki, yabancıların yardım teklifleri sadece red edilmiş; yardım yapmak isteyenler ölümle tehdit edilmiş, tutulmuş, hapse atılmışlardır.

İttihat Terakki'nin önde gelenleriyle bir grup asker, sivil yüksek görevli ve bazı yazarlar, 28 Mayıs 1919'dan itibaren savaş ve tehcir suçlarından dolayı sorgulanmak üzere Malta'ya götürülmüşlerdir. (FOTOGRAF: ATLAS DERGİSİ)

“Fuzuli olan” ve “fuzuli olmayan” şiddet ayrımı

Sayın Halaçoğlu yazısında asılsız ve tuhaf bazı iddialarda da bulunmaktadı.

a) Sayın Halaçoğlu'na göre ben DH.ŞFR, 55/290 nolu telgraftaki, “*Vilâyet-i Şarkıyyeye aid Ermeni meselesi hallolunmuştur*” cümlesini, sadece “*Ermeni meselesi hallolunmuştur*” şeklinde vererek, okuyucuyu bütün Ermenilerin katledildiğine şartlandırılmaya çalışmaktaymışım. Sayın Halaçoğlu, kitabımdan sayfa numarasi vererek (s.182) soruyor: Buradaki Vilâyet-i Şarkıyye (Doğu Vilâyetleri) kelimesi neden atılmıştır? Ayrıca sayın Halaçoğlu, belgede, bundan sonra gelen can alıcı cümleleri hiç kullanmamış olduğumu yazıyor. Ne diyeyim? Açın 182. sayfaya bakın; tüm bir sayfa boyunca konulmadığı iddia edilen tüm kelime ve cümlelerin yer aldığı, tamamı aynen verilmiş bir belge göreceksiniz. Halaçoğlu'nun, görme ve okuma özrü olduğu olduğunu bilmiyordum. Çok önemli bir belge olduğu için tümünü

Halaçoğlu yayınladığım bu telgrafta, bizler için önemli olan nokta şudur: Bir ülkenin işçileri bakanı, “fuzuli olan” ve “fuzuli olmayan” şiddet ayrımı yapmaktadır ve “fuzuli olan” şiddete son verilmesini istemektedir. Ermenilere yönelik “fuzuli” olan ve “fuzuli olmayan” şiddet nedir sayın Halaçoğlu, ne dersiniz?

b) Sayın Halaçoğlu, DH., ŞFR. Nr.54/406 adlı belgeye ilişkin de benzeri şeyleri yapıyor ve bana Osmanlıca ders veriyor. *Murahhasa* kelimesini yanlış okuduğumu, aslında kelimenin *marhasa* olduğunu söyledikten sonra belge üzerinde derin analizlere giriyor. Birincisi, belgeyi ben çevirmediğim. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan, *Osmanlı Belgelerinde Ermeniler (1915-1920)* kitabında belgenin hem Türkçe transkripsiyonu (s. 69) hem de Osmanlıca orijinali vardır (s. 361)

Belgedeki *murahhasa* kelimesi yanlış okunmamıştır ve Ermeni piskoposu demektir. Ben, kelimeyi yazarken kelime sonundaki (a) harfini yanlışlıkla atlamışım ve Türkçeleştirirken *murahhas* kelimesinin karşılığı olan “devlet veya bir teşekkül, bir kurum adına selahiyetli olarak bir yere gönderilen kimse” ifadesini kısaltarak “devlet görevlisi” demişim. Benim bildiğim *Marhasa* diye bir kelime yoktur.

Bu kelime düşmesinin belgenin içeriği ile fazla bir alakası yoktur ve bu belgeyle ilişkin Halaçoğlu yorumu tamamıyla yanlıştır. Katliamları Diyarbakır'dan Dr. Reşit'in gönderdiği kişiler işlemişlerdir. Başka kaynaklardan da bunu

bilmekteyiz. Bu belgede bizim için önemli olan, “Ermeniler hakkında itihaz edilen tedabir-i inzibatiye ve siyasiyenin diğer Hıristiyanlara teşmili katiyyen gayr-i caiz olduğu” ifadesidir. Belgede özetle, “biz size sadece Ermenileri öldürün, tüm Hıristiyanları öldürün demedik”, denilmektedir. Mardin ve Diyarbakır katliamları için tahkikat yapıldığı sayın Yusuf Halaçoğlu'nun fantazisidir. Belge tamamıyla Almanların zorlaması ile yollanmıştır, hikâyesi kitabımda vardır ve herhangi bir soruşturma da yapılmamıştır aksine kitabımda da belgesini koyduğum gibi 28 Temmuz 1915'de Diyarbakır'da Ermenilerin yakalanmasındaki başarılarından dolayı polisler “terfi, mükafat-ı nakti ve nişanla taltif” edilmişlerdir. (s. 188)

c) Yazısının sonunda sayın Halaçoğlu 11 adet soru sormakta ve soykırım konusunda bazı fikirler ileri sürmektedir. Gerek bu sorulardan gerek ileri sürdüğü fikirlerden anlaşılan sayın

Halaçoğlu soykırım konusundaki temel bilgilerden bile habersizdir, bilgisizdir. Öğrenmesi gereken şeylerin başında şu vardır: kitlesel katliama uğramış bir grubun ne yapıp yapmadığını soykırım tartışması açısından hiç bir anlam ve önemi yoktur. Onun yazdıkları “Ermenilere yapılan soykırım nedir, değil midir” sorusuna cevap teşkil etmez. Ancak, eğer soykırım yapılmış ise, bunun için yapıldığının cevabı olabilir. Sayın Halaçoğlu'nun anlayacağı dilden söyleyecek

olursam, biz Hagop'a işkence yapıp yapılmadığını tartışmıyoruz; Halaçoğlu ise Hacı'ın ne kadar katil, hırsız vb. biri olduğunu anlatmaktadır.

Ayrıca Halaçoğlu'nun “Ermeniler” ifadesini kullandığı tarzı bir bilim adamına yakışmamaktadır. Bu biraz PKK eylemlerini gerekçe gösterip, İstanbul ve İzmir'deki Kürtleri bundan sorumlu tutup tüm Kürtlerin cezalandırılması gerektiğini savunmaya benzer. Soykırım konusunda tartışmadan önce Türk Tarih Kurumu başkanı olacak kişinin bu konuya ilişkin temel bilgileri edinmesinde fayda vardır.

Ve daha önemlisi şudur, artık, iç kamuoyuna propaganda yapmak esasına oturmuş, dışarda Türkiye'yi ve Türk tarihçisini son derece kötü duruma sokan bu ilkel ve yalana dayalı siyaset anlayışına bir son vermek gerekmektedir. Dürüst Türk tarihçileri, eğer uluslararası düzeyde itibar kazanmak istiyorlarsa, Türk Tarih Kurumu'nu, “Türk Tahrifat Kurumu” haline sokan sayın Halaçoğlu ve ekibine karşı tavır almalıdırlar.